

ВІДГУК

офіційного опонента

доктора юридичних наук, професора

ГЕРЦ Алли Анатоліївни

на дисертацію Андрія Козоліса

на тему «Цивільно-правове регулювання відносин у сфері надання реабілітаційних послуг учасникам бойових дій внаслідок військової агресії

проти України»,

подану на здобуття ступеня доктора філософії

за спеціальністю 081 Право

Актуальність теми дослідження. У зв'язку з триваючою збройною агресією проти України, кількість осіб, які беруть участь у бойових діях, постійно збільшується. Це тягне за собою зростання потреби в комплексній реабілітації — як медичній, так і психологічній, соціальній та професійній.

У контексті медичної реформи, зокрема впровадження ринку реабілітаційних послуг, питання цивільно-правового регулювання відносин у сфері надання реабілітаційних послуг набуває особливої ваги. Реабілітаційні послуги можуть надаватися як державними, так і приватними структурами, тому необхідне чітке правове підґрунтя для укладення відповідних договорів та захисту прав учасників бойових дій.

Цивільне законодавство України наразі не містить повного й системного регулювання механізмів надання реабілітаційних послуг учасникам бойових дій внаслідок військової агресії проти України. Існують прогалини у визначенні обсягу прав та обов'язків сторін (надавачів та отримувачів реабілітаційних послуг), регламентації умов укладення договорів про надання реабілітаційних послуг, відповідальності за неналежне надання таких послуг.

Цивільно-правові механізми мають слугувати інструментом для забезпечення справедливості й недискримінаційного доступу до реабілітації.

Україна взяла на себе зобов'язання адаптувати своє законодавство до норм Європейського Союзу, включаючи сфери охорони здоров'я,

соціального захисту та прав людини. Виникає необхідність імплементації європейських стандартів у сферу реабілітації учасників бойових дій, що вимагає вдосконалення національного законодавства, вдосконалення договірних механізмів і гарантій захисту прав осіб, які постраждали внаслідок бойових дій.

З огляду на зазначене дисертаційне дослідження Козолиса Андрія Романовича на тему «Цивільно-правове регулювання відносин у сфері надання реабілітаційних послуг учасникам бойових дій внаслідок військової агресії проти України» є своєчасним та важливим з огляду на сучасні соціально-політичні обставини, потребу в законодавчій адаптації до нових реалій. Результати такого дослідження можуть стати основою для підготовки пропозицій щодо вдосконалення нормативної бази, практичної реалізації права на реабілітацію та підвищення ефективності державної політики в цій сфері.

Дисертаційну роботу виконано в межах науково-дослідної тематики кафедри цивільно-правових дисциплін Львівського державного університету внутрішніх справ на 2020-2023 роки та на 2023-2028 роки «Проблеми правового регулювання приватних відносин в умовах гармонізації законодавства України з правом Європейського Союзу» (номери державної реєстрації: 0120U102681 та 0123U103819).

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, що містяться в дисертації. Ознайомлення з роботою Козолиса А. Р. «Цивільно-правове регулювання відносин у сфері надання реабілітаційних послуг учасникам бойових дій внаслідок військової агресії проти України» дає підстави зробити висновок, що наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані у дисертації, можна вважати обґрунтованими. Підставою для цього є:

- автор у роботі використав достатню кількість матеріалів, що релевантні з тематикою дослідження, які відображені у 263 джерелах. Дисертант послідовно виклав думки з робіт різних науковців щодо

досліджуваного питання, сформулювавши своє бачення щодо суперечливих та недостатньо аргументованих положень, вірно оформив посилання на них;

- у процесі дослідження поставлених завдань з урахуванням специфіки об'єкта і предмета дослідження було окреслено низку наукових завдань, вирішення яких забезпечувалося застосуванням методологічного інструментарію. Зокрема, застосовано систему існуючих загальнонаукових та спеціально-наукових методів, спрямованих на отримання об'єктивних та ґрунтовних результатів з позицій комплексного та системного підходів;

- дисертантом в трьох розділах роботи досліджено поняття, правову природу, види, підстави виникнення цивільних відносин у сфері надання реабілітаційних послуг учасникам бойових внаслідок військової агресії проти України; проаналізовано джерельну базу правового регулювання означених відносин; здійснено характеристику елементного складу цивільних відносин у сфері надання реабілітаційних послуг учасникам бойових внаслідок військової агресії проти України; досліджено методологічні засади цивільно-правової охорони, захисту та відповідальності за порушення прав у сфері надання реабілітаційних послуг учасникам бойових дій внаслідок військової агресії проти України; проаналізовано способи захисту прав учасників бойових дій внаслідок військової агресії проти України у сфері надання реабілітаційних послуг тощо.

Положення, викладені у всіх частинах роботи, чітко та послідовно окреслюють як загальну постановку проблеми, так і її окремі аспекти, що свідчить про актуальність обраної теми. Зазначені питання мають як теоретичну, так і практичну значущість, залишаються недостатньо опрацьованими в науковій літературі, а отже є перспективними для подальших наукових розвідок.

Достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Загалом, авторська позиція у дисертаційному дослідженні вирізняється належною достовірністю та переконливістю. Обґрунтованість та достовірність отриманих у дисертаційному дослідженні

результатів, висновків і пропозицій підтверджуються широкою джерельною базою, залученням значного обсягу емпіричних матеріалів, використанням комплексу різних методів наукового аналізу. Важливим чинником, що засвідчує наукову достовірність роботи, є узгодженість висновків, сформульованих на основі дослідження різних аспектів тематики, що забезпечує їхню переконливість та логічну послідовність. Апробація основних положень дисертації Андрія Козолиса «Цивільно-правове регулювання відносин у сфері надання реабілітаційних послуг учасникам бойових дій внаслідок військової агресії проти України» відбувалася шляхом оприлюднення результатів дослідження у фахових періодичних виданнях. Крім того, результати роботи неодноразово презентувалися на науково-практичних заходах, що додатково свідчить про актуальність і наукову цінність отриманих висновків.

Наукова новизна положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації. Наукова новизна роботи обумовлена тим, що вперше на дисертаційному рівні здійснено комплексне науково-теоретичне дослідження цивільно-правового регулювання відносин у сфері надання реабілітаційних послуг учасникам бойових дій внаслідок військової агресії проти України, за результатами якого зроблено висновки та запропоновано пропозиції з метою вдосконалення правового регулювання в означеній сфері.

Результати дисертації мають наукову новизну, є вагомими для розвитку теорії цивільного, медичного права, удосконалення практики правозастосовних органів та підкреслюють особистий внесок автора. Серед найбільш вагомих можна виокремити, зокрема, такі:

обґрунтування підходу, що на учасників бойових дій, як споживачів реабілітаційних послуг, поширюється Закон України «Про захист прав споживачів»;

визначення захисту прав учасників бойових дій внаслідок військової агресії проти України у сфері надання реабілітаційних послуг як системи

заходів, спрямованих на відновлення відповідних прав, відшкодування учасникам бойових дій заподіяних збитків та моральної шкоди у спосіб та в формі, що визначені законом, договором, є ефективними та відповідають цивільно-правовій політиці держави задля недопущення таких порушень у майбутньому;

висновок щодо невідомості третейським судам спорів у зв'язку з наданням реабілітаційних послуг учасникам бойових дій внаслідок військової агресії проти України;

обґрунтовано необхідність внесення низки доповнень до чинного законодавства України, а саме: 1) закріпити на рівні Законів України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей», «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» право на медичну реабілітацію учасників бойових дій внаслідок військової агресії проти України як реабілітацію у сфері охорони здоров'я, інші види реабілітації, визначені законодавством України, які спрямовані на відновлення життєдіяльності осіб, покращення їх функціонування, сприяння адаптації до умов мирного життя; 2) враховуючи потенційно різні можливості суб'єктів договірних відносин з надання реабілітаційних послуг учасникам бойових дій внаслідок військової агресії проти України на оплату витрат за їх надання, з метою забезпечення своєчасного та у повному обсязі отримання якісних реабілітаційних послуг пацієнтами – врегулювати механізми відшкодування відповідних коштів вказаним учасникам.

Більшість положень дисертації, які викладені у форматі наукової новизни, заслуговують на схвалення та підтримку.

Важливість одержаних автором дисертації результатів для юридичної науки, правозастосовної та правотворчої практики та рекомендації щодо їхнього використання. Висновки здобувача ступеня доктора філософії щодо значущості його дослідження для науки і практики видаються правомірними.

Дисертація А. Р. Козолиса містить вагомі результати, які розв'язують конкретне наукове завдання, що має істотне значення для науки цивільного, медичного права України. Викладені в цьому дослідженні наукові положення заповнюють низку прогалин, які існували в теорії цивільного права, є основою для подальших наукових пошуків, вдосконалення практики правозастосування, юридичної освіти. Таким чином, найбільш важливі наукові та практичні результати дослідження мають різнопланове значення для юридичної науки та практики і можуть бути використані:

- у науково-дослідній діяльності – як методологічне підґрунтя для наступних науково-теоретичних розвідок при дослідженні цивільно-правового регулювання відносин у сфері надання реабілітаційних послуг учасникам бойових дій внаслідок військової агресії проти України;

- у нормотворчій діяльності – при вдосконаленні чинного законодавства у досліджуваній сфері відносин;

- в освітньому процесі – при викладанні навчальних дисциплін «Цивільне право України», а також у рамках відповідних спецкурсів, під час підготовки навчально-методичних і дидактичних матеріалів.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації, які потребують додаткового уточнення або аргументації. Ознайомлення з дисертаційним дослідженням А. Р. Козолиса поза усяким сумнівом свідчить про його підвищену актуальність та своєчасність і дає достатні підстави погодитися з автором про необхідність удосконалення правового регулювання відносин у сфері надання реабілітаційних послуг учасникам бойових дій внаслідок військової агресії проти України в національному праві нашої держави.

Водночас, підкреслюючи теоретичну і практичну цінність дисертаційного дослідження, позитивно оцінюючи його загалом, наголошуємо, що окремі положення дисертації потребують більш глибокого дослідження та обґрунтування, зокрема:

- 1) дисертантом запропоновано розглядати охорону прав учасників бойових дій внаслідок військової агресії проти України у сфері надання їм

реабілітаційних послуг у широкому розумінні як комплекс заходів, які вчиняються згідно з приписами чинного законодавства України та які спрямовані на забезпечення належної реалізації та захист такими учасниками права на реабілітаційну допомогу, а також на запобігання порушень їх прав у сфері надання реабілітаційних послуг. Такий підхід є доволі дискусійним та потребує додаткової аргументації. Зокрема, спірним видається визначення поняття охорони прав учасників бойових дій у сфері надання їм реабілітаційних послуг через юридичну категорію «захист прав»;

2) автор підтримує підхід щодо участі реабілітаційних закладів, реабілітаційних установ, інших закладів охорони здоров'я як суб'єктів медичних правовідносин у сфері надання реабілітаційних послуг учасникам бойових дій внаслідок військової агресії проти України за наявності, зокрема, ліцензії на провадження медичної практики. Однак, у цьому аспекті варто було б додатково обґрунтувати власне бачення щодо співвідношення понять «реабілітаційна послуга» та «медична практика» і чи завжди необхідною має бути наявність відповідної ліцензії для надання реабілітаційної послуги;

3) потребує пояснення позиція дисертанта, що договір про надання реабілітаційних послуг учасникам бойових дій внаслідок військової агресії проти України може мати як відплатний, так і безвідплатний характер. Зокрема, такі послуги, як правило, оплачуються суб'єктам господарювання, які надають реабілітаційні послуги, а тому авторові дисертації варто додатково аргументувати за яких умов такі договори будуть безвідплатними? І чи застосовується до цих договорів презумпція оплатності правочину?

4) автор вважає, що реабілітаційна послуга є зовнішньою формою об'єктивації реабілітаційної допомоги в площині цивільних правовідносин. Тому особі, яка за медичними показниками потребує здійснення комплексу реабілітаційних заходів закладом охорони здоров'я, реабілітаційним закладом, реабілітаційною установою чи іншим суб'єктом господарювання, які вправі згідно із законодавством надавати реабілітаційну допомогу,

надаються реабілітаційні послуги. Однак, такий підхід потребує додаткової аргументації з огляду на те, що послуги за їх правовою природою споживаються у процесі їх надання;

5) на думку автора, оскільки значна частина реабілітаційних послуг надається державними та комунальними закладами та установами охорони здоров'я, які мають статус некомерційних суб'єктів господарювання, на них не поширюються приписи ЦК України про публічний договір. Дійсно, згідно з приписами ч. 1 ст. 633 ЦК України, публічним є договір, в якому одна сторона - підприємець взяла на себе обов'язок здійснювати продаж товарів, виконання робіт або надання послуг кожному, хто до неї звернеться. Також, у роботі вказано, що на учасників бойових дій, як споживачів реабілітаційних послуг, поширюється Закон України «Про захист прав споживачів».

Відповідно ж до ч. 2 ст. 633 ЦК України, умови публічного договору встановлюються однаковими для всіх споживачів, крім тих, кому за законом надані відповідні пільги. Відтак, під час захисту дисертантові варто надати пояснення його позиції, як і висловити думку з приводу того, чи є відповідні договори за правовою природою договорами приєднання.

Втім, висловлені зауваження не перешкоджають позитивному ставленню до виконаної дослідницької роботи, а здійснений автором творчий пошук заслуговує на повагу та високу позитивну підтримку.

Загальний висновок. Дисертація Козолиса А. Р. «Цивільно-правове регулювання відносин у сфері надання реабілітаційних послуг учасникам бойових дій внаслідок військової агресії проти України» за актуальністю, ступенем наукової новизни, обґрунтованістю та достовірністю, науковою та практичною значущістю отриманих результатів, повнотою їх викладення в опублікованих дисертантом наукових працях відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 (зі змінами), а її автор –

КОЗОЛИС Андрій Романович за результатами успішного публічного захисту заслуговує на присудження наукового ступеня доктор філософії у галузі знань 08 Право зі спеціальності 081 Право.

ОФІЦІЙНИЙ ОПОНЕНТ:

професор кафедри
цивільного права та процесу
Львівського національного університету
Імені Івана Франка
доктор юридичних наук, професор

Алла ГЕРЦ